[2020] 7 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1078

ਪ੍ਰਵੀਣ ਕੁਮਾਰ

ਬਨਾਮ

ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ

(ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 6270 ਦਾ 2012)

ਸਤੰਬਰ 10, 2020

[ਐਨ. ਵੀ. ਰਮਨਾ, ਐਸ. ਅਬਦੁਲ ਨਜ਼ੀਰ ਅਤੇ

ਸੂਰਜ ਕਾਂਤ, ਜੇ.ਜੇ.]

ਸੇਵਾ ਕਾਨੂੰਨ – ਅਪੀਲਕਰਤਾ, ਇੱਕ ਅਰਧਸੈਨਿਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਜੋ ਭਾਰਤ ਪੈਟਰੋਲੀਅਮ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਲਿਮਿਟੇਡ (ਬੀ.ਪੀ.ਸੀ.ਐਲ.) ਦੀ ਸਥਾਨਕ ਇਕਾਈ ਵਿੱਚ ਤਾਇਨਾਤ ਸੀ, ਨੂੰ ਸਟਾਫ ਦੀਆਂ ਅਚਨਚੇਤ ਤਲਾਸ਼ੀਆਂ ਕਰਨ ਅਤੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਵਿਰੁੱਧ ਸਖਤ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਸੌਂਪੀ ਗਈ ਸੀ – ਅਨੁਸ਼ਾਸਨਿਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਤੇ ਬਰਖਾਸਤ – ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਨਾਲ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਦਰਜ – ਬਰਖਾਸਤਗੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਵਿਰੁੱਧ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਅਪੀਲਤ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਖਾਰਜ ਕੀਤਾ – ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ – ਖਾਰਜ – ਅਪੀਲ 'ਤੇ, ਫੈਸਲਾ: ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲਾ ਨਾ ਤਾਂ ਉਹ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਹ ਉਹ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨਿਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਨਤੀਜਾ ਕੱਢਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ – ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਇੱਕ ਨਿਆਂਇਕ ਮੁਕੱਦਮਾ ਮਿਲਿਆ – ਦਲੀਲ ਜੋ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨਿਕ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼-ਮੁਕਤ ਕਰ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਦੁਆਰਾ ਜਾਂਚ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੋਈ ਆਪਰਾਧਿਕ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਦਾਖਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ – ਨਿਯੋਕਤਾ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਆਪਰਾਧਿਕ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਤੋਂ ਬੇਪਰਵਾਹ ਹੋ ਕੇ ਇੱਕ ਸਵੈ-ਅਨੁਸ਼ਾਸਨਿਕ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਬਣਾਇਆ ਰੱਖਦਾ ਹੈ – ਅਨੁਸ਼ਾਸਨਿਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਹੋਈ ਬੇਨਿਯਮੀਤਾ ਲਈ ਸਜ਼ਾ ਲਗਾਉਣ ਵਿੱਚ ਵਿਆਪਕ ਵਿਵੇਕ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਅਨੁਪਾਤਿਕਤਾ ਅਤੇ ਨਿਆਂਇਕ ਖੇਡ ਦੇ ਸਿਦਾਂਤਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੈ – ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ, ਫਰਜ਼ੀਵਾੜਾ ਅਤੇ ਧਮਕੀ ਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਸਰਵਸੰਮਤੀ ਨਾਲ ਸਾਬਤ ਹੋਣ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਸੇਵਾ ਤੋਂ ਬਰਖਾਸਤਗੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਹੈ – ਸਸ਼ਸਤਰ ਬਲ – ਨਿਆਂਇਕ ਖੇਡ ਦੇ ਸਿਦਾਂਤ – ਅਨੁਪਾਤਿਕਤਾ ਦਾ ਸਿਦਾਂਤ

– ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ, 1860 – ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਐਕਟ, 1988 – ਸੀ.ਆਈ.ਐਸ.ਐਫ. ਨਿਯਮ, 1969 – ਰ:34; ਰ:29(ਏ) ਰ/ਵ ਰ: 31(ਏ)- ਸ਼ੈਡਿਊਲ II – ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ – ਆਰਟ.14.

ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ – ਆਰਟਸ. 32, 136 ਅਤੇ 226 – ਨਿਆਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦਾ ਦਾਇਰਾ – ਸੇਵਾ ਮਾਮਲੇ – ਫੈਸਲਾ: ਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਅਦਾਲਤਾਂ ਜਦੋਂ ਆਪਣੀਆਂ ਨਿਆਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਤਾਂ ਉਹ ਇੱਕ ਅਪੀਲਤ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨਹੀਂ ਅਪਣਾਉਣਗੀਆਂ – ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀਆਂ ਗਲਤੀਆਂ, ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਸੰਬੰਧੀ ਗਲਤੀਆਂ ਜੋ ਸਪਸ਼ਟ ਅਨਿਆਂ ਜਾਂ ਨਿਆਂਇਕ ਖੇਡ ਦੇ ਉਲੰਘਣ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰਨ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ ਸੀਮਿਤ ਹੈ – ਸੇਵਾ ਕਾਨੂੰਨ – ਨਿਆਂਇਕ ਖੇਡ ਦੇ ਸਿਦਾਂਤ.

ਸੇਵਾ ਕਾਨੂੰਨ – ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਦਾਂਤ – “nemo judex in sua causa” – ਜਦੋਂ ਉਲੰਘਣਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ – ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਗਈ – ਸਬੂਤ ਐਕਟ, 1872 – ਧਾਰਾ 165.

ਸੇਵਾ ਕਾਨੂੰਨ – ਅਨੁਸ਼ਾਸਨਿਕ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਬਨਾਮ ਆਪਰਾਧਿਕ ਕਾਰਵਾਈਆਂ – ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਮਾਨਕਾਂ ਵਿੱਚ ਫਰਕ –

ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਗਈ.

ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰਦਿਆਂ, ਅਦਾਲਤ

ਫੈਸਲਾ: 1. ਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਅਨੁਚਛੇਦ 226 ਜਾਂ 32 ਅਧੀਨ, ਜਾਂ ਅਨੁਚਛੇਦ 136 ਅਧੀਨ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਬੈਠਣ ਸਮੇਂ ਨਿਭਾਈ ਗਈ ਨਿਆਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ, ਵਿਭਾਗੀ ਅਪੀਲੀ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਪੀਲੀ ਸ਼ਕਤੀ ਤੋਂ ਵੱਖਰੀ ਹੈ। ਨਿਆਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਮੁਲਾਂਕਣ ਹੈ, ਅਤੇ ਨਿਆਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਵਿਚਾਰ ਦੇ ਨਿਆਂਪੂਰਨ ਹੋਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਵਿਚਾਰ ਦੇ ਨਿਆਂਪੂਰਨ ਵਿੱਚ ਉਚਿਤਤਾ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਜਾਂ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਸਪਸ਼ਟ ਗਲਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰਨ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਵੱਡੀ ਅਣਉਚਿਤਤਾ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ; ਜਾਂ ਪਕ◌ੱਖਪਾਤ ਜਾਂ ਪਰਿਣਾਮ ਦੀ ਘੋਰ ਬੇਤੁਕੀ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ। ਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਅਦਾਲਤਾਂ ਆਪਣੀਆਂ ਨਿਆਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਵਰਤਦਿਆਂ ਹੋਏ ਇੱਕ ਅਪੀਲੀ ਅਥਾਰਟੀ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਅਪਣਾਉਣਗੀਆਂ। ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀਆਂ ਗਲਤੀਆਂ, ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀਆਂ ਗਲਤੀਆਂ ਜੋ ਕਿ ਸਪਸ਼ਟ ਅਣਉਚਿਤਤਾ ਜਾਂ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਦਾਂਤਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰਨ ਦੇ ਹੱਦਾਂ ਵਿੱਚ ਸੀਮਿਤ ਹੈ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਸਬੂਤਾਂ ਉੱਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਸੀ ਅਤੇ ਵਿਸਥਾਰਪੂਰਨ ਅਤੇ ਭਲੀ ਭਾਂਤੀ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਨਿਆਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਨੂੰ ਸੀਮਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ, ਬਲਕਿ ਇੱਕ ਉਦਾਰ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਅਪਣਾਇਆ, ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਆਪਣੇ ਸੁਤੰਤਰ ਨਤੀਜੇ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਹੋਰ ਅੱਗੇ ਵਧਿਆ। ਅਪੀਲੀ ਅਥਾਰਟੀ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਉਸ ਦੀ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਉਠਾਏ ਗਏ ਹਰੇਕ ਦਲੀਲ ਨਾਲ ਸਾਵਧਾਨੀ ਨਾਲ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਤਰਕਾਂ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰਨ ਲਈ ਵਿਸਥਾਰਪੂਰਨ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤੇ। ਅਨੁਸ਼ਾਸਨਿਕ ਅਥਾਰਟੀ ਵੀ ਬੇਦਾਗ ਸੀ ਅਤੇ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਵੀ ਕੋਈ ਕਮੀ ਨਹੀਂ ਲੱਭੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਆਮ ਗੱਲਬਾਤ ਵਿੱਚ ਵੀ, ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਅਪੀਲੀ ਜਾਂ ਸਮੀਖਿਆਕਾਰੀ ਅਦਾਲਤ/ ਅਥਾਰਟੀ ਇੱਕ ਵੱਖਰੇ ਨਤੀਜੇ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਦੀ ਹੈ, ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਅਪੀਲ ਅਧੀਨ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਇਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਛੇੜਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਜਿਥੇ ਇਹ ਸੰਭਵ ਜਾਂ ਵਿਕ੍ਰਿਤੀ ਨਾਲ ਗ੍ਰਸਤ ਨਾ ਪਾਇਆ ਜਾਵੇ। ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲਾ ਨਾ ਤਾਂ ਅਜਿਹਾ ਹੈ ਜਿਥੇ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਹ ਅਜਿਹਾ ਹੈ ਜਿਥੇ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨਿਕ ਅਥਾਰਟੀ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਨਤੀਜਾ ਕੱਢ ਸਕਦੀ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 25, 28-30][1090-B-E]

2. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਦਲੀਲ ਕਿ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਵਾਲ ਪ੍ਰੋਸੀਕਿਊਸ਼ਨ ਗਵਾਹ ਨੂੰ ਪੁੱਛੇ ਅਤੇ ਬਚਾਅ ਵੱਲੋਂ ਲਿਆਂਦੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਕ੍ਰਾਸ-ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੀਤੀ, ਇਸ ਨਾਲ ਪ੍ਰੋਸੀਕਿਊਟਰ ਨੂੰ ਜੱਜ ਬਣਾਉਣਾ ਆਇਆ, ਜੋ ਕਿ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਦਾਂਤ “nemo iudex in sua causa” ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ, ਗਲਤ ਹੈ। ਧਾਰਾ 165, ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਅਧੀਨ, ਜੱਜਾਂ ਕੋਲ ਕਿਸੇ ਵੀ ਗਵਾਹ ਜਾਂ ਪਾਰਟੀ ਤੋਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤੱਥ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਵੀ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਜੋ ਉਚਿਤ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਸਬੂਤ ਲੱਭਣ ਜਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਮਦਦ ਮਿਲ ਸਕੇ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨਿਕ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਸਖਤ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ, ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਅਕਸਰ ਅਜਿਹੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਜੋ ਸੱਚਾਈ ਲੱਭੀ ਜਾ ਸਕੇ। ਸੱਚਮੁੱਚ, ਕੁਝ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੀ ਸਿੱਧੀ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕਰਨੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਕੋਈ ਖਾਸ ਨਹੀਂ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਵਿਰੁੱਧ ਬਦਸਲੂਕੀ ਜਾਂ ਪੱਖਪਾਤ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਬਦਲੀ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਬੇਨਤੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ; ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨਾ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਇਤਰਾਜ਼ ਇੱਕ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਸਨ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਸੋਚਿਆ. ਸਗੋਂ ਅਜਿਹਾ ਦਿਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਇੱਕ ਨਿਰਪੱਖ ਮੁਕੱਦਮਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ. [ਪਾਰਾ 31, 32][1092-H][1093-A-D]

ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਬਨਾਮ ਟੀ.ਆਰ. ਵਰਮਾ [1958] ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 499 – ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਫੌਜਦਾਰੀ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਤੋਂ ਵੱਖਰੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਅਨੁਸ਼ਾਸਨਿਕ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਬਲ ਹੋਣ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਖਿਲਾਫ ਦੋਸ਼ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨਾ ਸੰਭਵ ਅਤੇ ਆਮ ਹੈ ਅਤੇ ਨਤੀਜਤਨ ਉਸ ਦੀ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਮਾਪਤ ਕਰਨਾ। ਪਰ ਇੱਕੋ ਜਿਹੇ ਸਬੂਤ ਫੌਜਦਾਰੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਜੁਰਿਸਪ੍ਰੂਡੈਂਸ ਅਧੀਨ ਉਸ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਫੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ। ਅਜਿਹਾ ਵਿਭਾਜਨ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਮਾਨਕਾਂ ਵਿੱਚ ਸਿਵਲ ਅਤੇ ਫੌਜਦਾਰੀ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਹੈ, ਪਾਰਟੀਆਂ ਵਿੱਚ ਸੱਤਾ ਦੇ ਅਸੰਤੁਲਨ ਅਤੇ ਗਲਤ ਫੈਸਲੇ ਦੀਆਂ ਸਮਾਜਿਕ ਲਾਗਤਾਂ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ। ਇਸ ਲਈ, ਇੱਕ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨਿਕ ਜਾਂਚ ਵਿੱਚ, ਫੌਜਦਾਰੀ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਸਖਤ

ਸਬੂਤ ਅਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਨਿਯਮ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ, ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਬਿਆਨਾਂ ਉੱਤੇ ਕੁਝ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਵਿੱਚ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦਾ ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕਿ ਜਾਂਚ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਦੁਆਰਾ ਕੋਈ ਫੌਜਦਾਰੀ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਦਾਖਲ ਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਨੂੰ ਮੌਜੂਦਾ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਨਿਯੋਕਤਾ ਹਮੇਸ਼ਾ ਇੱਕ ਸਵੈ-ਅਨੁਸ਼ਾਸਨਿਕ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਰੱਖਦਾ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਫੌਜਦਾਰੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਕੁਝ ਵੀ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਖਿਲਾਫ ਵੱਡੀ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨਿਕ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 34, 35][1094-ਏ-ਈ] ਕਰਨਾਟਕ ਐਸ.ਆਰ.ਟੀ.ਸੀ. ਬਨਾਮ ਐਮ.ਜੀ. ਵਿੱਤਲ ਰਾਓ (2012) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 442 : [2011] 14 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1089; ਅਜੀਤ ਕੁਮਾਰ ਨਾਗ ਬਨਾਮ ਇੰਡੀਅਨ ਆਇਲ ਕਾਰਪ ਲਿਮਿਟੇਡ (2005) 7 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 764 : [2005] 3 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 314; ਬੀ.ਐਚ.ਈ.ਐਲ. ਬਨਾਮ ਐਮ. ਮਣੀ (2018) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 285 : [2017] 11 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 933 – ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਅਨੁਸ਼ਾਸਨਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਇਕਾਈ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਹੋਈ ਗਲਤੀ ਲਈ ਸਜ਼ਾ ਲਗਾਉਣ ਵਿੱਚ ਵਿਆਪਕ ਵਿਵੇਕ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ, ਬੇਸ਼ੱਕ ਅਨੁਪਾਤਿਕਤਾ ਅਤੇ ਨਿਆਂਪੂਰਣ ਦੇ ਸਿਦਾਂਤਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਆਰਟੀਕਲ 14 ਤੋਂ ਹੀ ਨਿਕਲਦੀਆਂ ਹਨ, ਜੋ ਰਾਜ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪੱਧਰਾਂ ਦੀਆਂ ਗਲਤੀਆਂ ਨੂੰ ਇੱਕੋ ਜਿਹੇ ਵੱਡੇ ਪੈਮਾਨੇ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਅਨੁਪਾਤਿਕਤਾ ਦਾ ਨਿਰਧਾਰਣ ਨਾ ਸਿਰਫ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਜਾਂ ਇਰਾਦੇ ਦਾ ਕਾਰਜ ਹੈ, ਬਲਕਿ ਅਜਿਹੀ ਗਲਤ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਵਿੱਤੀ ਅਸਰ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨੂੰ ਵੀ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਅਪਰਾਧਿਕ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵਾਂਗ, ਅਨੁਸ਼ਾਸਨਿਕ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤਾਂ ਸਿਰਫ ਅਨੁਪਾਤਿਕਤਾ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਤਬ ਹੀ ਦਖਲ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ ਜਦੋਂ ਉਹ ਪਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਸਜ਼ਾ ਬਹੁਤ ਹੱਦ ਤੱਕ ਅਨੁਪਾਤਹੀਣ ਹੈ, ਜਾਂ ਜੇ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਆਪਣੀ ਜ਼ਮੀਰ ਨੂੰ ਝਟਕਾ ਲੱਗਾ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਲਈ, ਜਿਥੇ ਵੱਡੀ ਸਜ਼ਾ (ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਨੌਕਰੀ ਤੋਂ ਬਰਖਾਸਤਗੀ, ਹਟਾਉਣਾ, ਜਾਂ ਰੈਂਕ ਵਿੱਚ ਘਟਾਉਣਾ) ਮਾਮੂਲੀ ਗਲਤੀਆਂ ਲਈ ਭੇਦਭਾਵਪੂਰਣ ਅਤੇ ਨਾਮਨਜ਼ੂਰ ਹੋਵੇਗੀ; ਪਰ ਗੰਭੀਰ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸੰਦੇਸ਼ ਭੇਜਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ, ਗਬਨ ਅਤੇ ਗੰਭੀਰ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨਹੀਣਤਾ ਵਰਗੇ ਦੋਸ਼ ਇਸ ਦੂਜੇ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਉਦਾਹਰਣ ਹਨ, ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਨਿਪਟਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ, ਝੂਠੀ ਬਣਤਰ ਅਤੇ ਧਮਕੀ ਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਲਈ ਨੌਕਰੀ ਤੋਂਬਰਖਾਸਤਗੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਬਿਲਕੁਲ ਵੀ ਅਨੁਪਾਤਹੀਣ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜੋ ਸਰਵਸੰਮਤੀ ਨਾਲ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਖਿਲਾਫ ਸਾਬਤ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੇ ਸੰਭਵਤਃ ਬੀ.ਪੀ.ਸੀ.ਐਲ. ਨੂੰ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਵਿੱਤੀ ਨੁਕਸਾਨ ਅਤੇ ਸੀ.ਆਈ.ਐਸ.ਐਫ. ਦੀ ਜਨਤਾ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਠਾ ਨੂੰ ਘਟਾਇਆ ਹੋਵੇਗਾ। [ਪੈਰਾ 36-38][1094-F-G]

ਜਮੀਲ ਬਨਾਮ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ (2010) 12 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 532 : [2009] 15 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 712; ਚੰਦਰ ਕੁਮਾਰ ਚੋਪੜਾ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ (2012) 6 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 369 : [2012] 5 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1029; ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਸਰਕਾਰ ਬਨਾਮ ਮੋਹਮਦ ਨਸਰੁੱਲਾ ਖਾਨ (2006) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 373 : [2006] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 911; ਬੀ.ਸੀ. ਚਤੁਰਵੇਦੀ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ (1995) 6 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 749 : [1995] 4 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 644; ਤਮਿਲਨਾਡੂ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਐਸ ਸੁਬਰਮਣਿਅਮ (1996) 7 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 509; ਲਲਿਤ ਪੋਪਲੀ ਬਨਾਮ ਕੈਨਰਾ ਬੈਂਕ (2003) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 583 : [2003] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 100; ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਸਟੇਟ ਇਲੈਕਟ੍ਰਿਸਿਟੀ ਬੋਰਡ ਲਿਮਿਟੇਡ ਬਨਾਮ ਮਹੇਸ਼ ਦਹੀਆ (2017) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 768 : [2016] 9 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 879– ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਸ਼ਸ਼ੀ ਪ੍ਰਸਾਦ ਬਨਾਮ ਸੀ.ਆਈ.ਐਸ.ਐਫ. (2019) 7 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 797 – ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਕੇਸ ਲਾਅ ਹਵਾਲਾ

(2019) 7 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 797 ਪੈਰਾ 23 ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[2006] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 911 ਪੈਰਾ 23 ਤੇ ਨਿਰਭਰ

[1995] 4 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 644 ਪੈਰਾ 26 ਤੇ ਨਿਰਭਰ

(1996) 7 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 509 ਪੈਰਾ 27 ਤੇ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[2003] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 100 ਪੈਰਾ 27 ਤੇ ਨਿਰਭਰ

[2016] 9 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 879 ਪੈਰਾ 27 ਤੇ ਨਿਰਭਰ

[1958] ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 499 ਪੈਰਾ 32 ਤੇ ਨਿਰਭਰ

[2011] 14 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1089 ਪੈਰਾ 34 ਤੇ ਨਿਰਭਰ

[2005] 3 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 314 ਪੈਰਾ 34 ਤੇ ਨਿਰਭਰ

[2017] 11 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 933 ਪੈਰਾ 35 ਤੇ ਨਿਰਭਰ

[2009] 15 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 712 ਪੈਰਾ 36 ਤੇ ਨਿਰਭਰ

[2012] 5 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1029 ਪੈਰਾ 38 ਤੇ ਨਿਰਭਰ

ਸਿਵਲ ਅਪੀਲੇਟ ਜੁਰਿਸਡਿਕਸ਼ਨ: ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 6270 ਆਫ 2012।

ਬੰਬਈ ਦੀ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ 05.05.2009 ਨੂੰ ਲਿਖਤ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੰਬਰ 1001 ਆਫ 2001 ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਨਿਰਦੇਸ਼ਿਤ ਇਹ ਮੌਜੂਦਾ ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨਿਕ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਅਤੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਅਤੇ ਅਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਵਿਵਹਾਰ ਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਤੇ ਬਰਖਾਸਤਗੀ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਪੀ.ਐਨ. ਮਿਸ਼ਰਾ, ਸੀਨੀਅਰ ਐਡਵੋਕੇਟ, ਕੇ. ਐਲ. ਜਾਂਜਾਨੀ, ਆਯੁਸ਼ ਪੁਰੀ, ਮਿਸ ਸੀਮਾ ਬੇਂਗਾਨੀ, ਬੀ. ਵੀ. ਬਾਲਰਾਮ ਦਾਸ, ਐਡਵੋਕੇਟਸ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਪਾਰਟੀਆਂ ਲਈ।

ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਸੁਰਿਆ ਕਾਂਤ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ ਦੁਆਰਾ ਸੁਣਾਇਆ ਗਿਆ।

ਤੱਥਾਤਮਕ ਮੈਟਰਿਕਸ

2. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਜਨਵਰੀ, 1995 ਵਿੱਚ ਸੈਂਟਰਲ ਇੰਡਸਟ੍ਰੀਅਲ ਸਿਕਿਊਰਿਟੀ ਫੋਰਸ ("ਸੀ.ਆਈ.ਐਸ.ਐਫ.") ਵਿੱਚ ਸਬ-ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਨੌਕਰੀ ਜੋਇਨ ਕੀਤੀ। ਹੈਦਰਾਬਾਦ ਵਿੱਚ ਲੋੜੀਂਦੀ ਟ੍ਰੇਨਿੰਗ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉਸਨੂੰ ਪੱਛਮੀ ਜ਼ੋਨ ਦੇ ਮੁੰਬਈ ਦਫ਼ਤਰ ਵਿੱਚ ਤਾਇਨਾਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਮਾਰਚ, 1996 ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ ਪੈਟਰੋਲੀਅਮ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਲਿਮਿਟੇਡ ("ਬੀ.ਪੀ.ਸੀ.ਐਲ.") ਦੀ ਸਥਾਨਕ ਇਕਾਈ ਵਿੱਚ ਤਾਇਨਾਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਸਨੂੰ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਵਿੱਚ ਸ਼ਿਫਟ ਡਿਊਟੀ ਕਰਨ ਲਈ ਤਾਇਨਾਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਜੁਲਾਈ, 1997 ਤੋਂ ਉਸਨੂੰ ਕ੍ਰਾਈਮ ਅਤੇ ਇੰਟੈਲੀਜੈਂਸ ਵਿੰਗ ਵਿੱਚ ਤਾਇਨਾਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। 08.05.1998 ਦੀ ਇੱਕ ਦਫ਼ਤਰੀ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਸਬੂਤ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੀ ਅਚਾਨਕ ਤਲਾਸ਼ੀ ਲੈਣ ਅਤੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਵਿੱਚ ਲਿਪਤ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਖਿਲਾਫ ਸਖਤ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਸੌਂਪੀ ਗਈ ਸੀ।

3. 28.02.1999 ਨੂੰ ਸ਼ਾਮ ਲਗਭਗ 6 ਵਜੇ, ਕਾਂਸਟੇਬਲ ਰਾਮ ਅਵਤਾਰ ਸ਼ਰਮਾ (ਸੀ.ਡਬਲਿਊ-1; ਇਥੇ ਅੱਗੇ "ਸ਼ਰਮਾ") ਬੀ.ਪੀ.ਸੀ.ਐਲ. ਕੰਪਾਊਂਡ ਦੇ ਨੇੜੇ ਇੱਕ ਸੀ.ਆਈ.ਐਸ.ਐਫ. ਬੱਸ ਵਿੱਚ ਯਾਤਰਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜਦੋਂ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਹੀਰਾਲਾਲ ਚੌਧਰੀ (ਪੀ.ਡਬਲਿਊ-1; ਇਥੇ ਅੱਗੇ, "ਚੌਧਰੀ") ਨੇ ਸ਼ਰਮਾ ਦੀ ਜੇਬ ਵਿੱਚ ਉੱਚ ਮੁੱਲ ਦੇ ਨੋਟਾਂ

ਦੀ ਇੱਕ ਵੱਡੀ ਗੱਡੀ ਨੂੰ ਨੋਟ ਕੀਤਾ। ਸ਼ੱਕੀ ਹੋ ਕੇ, ਚੌਧਰੀ ਨੇ ਬੱਸ ਨੂੰ ਬੀ.ਪੀ.ਸੀ.ਐਲ. ਕੰਪਾਊਂਡ ਵੱਲ ਮੁੜ ਕੇ ਜਾਣ ਲਈ ਕਿਹਾ, ਅਤੇ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਸ਼ਰਮਾ ਨੂੰ ਉੱਤਰ ਗੇਟ ਦੇ ਨੇੜੇ ਬੱਸ ਤੋਂ ਉਤਾਰ ਦਿੱਤਾ। ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿੱਚ, ਚੌਧਰੀ ਨੇ ਸ਼ਰਮਾ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ੀ ਲਈ, ਜਿਸ ਦੌਰਾਨ ਕੁੱਲ ਰਾਸ਼ੀ ਰੁਪਏ 10,780, ਜੋ ਕਿ 100 ਦੇ 100 ਨੋਟਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਛੋਟੇ ਮੁੱਲ ਦੇ ਨੋਟਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸੀ, ਬਰਾਮਦ ਹੋਈ। ਸ਼ਰਮਾ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਵੱਡੀ ਰਾਸ਼ੀ ਦੇ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਨਕਦੀ ਲਈ ਕੋਈ ਵਿਆਖਿਆ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ, ਸਿਵਾਏ ਦਯਾ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਦੇ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਰਾਸ਼ੀ ਜ਼ਬਤ ਕਰ ਲਈ ਗਈ ਅਤੇ ਘਟਨਾ ਨੂੰ ਬੀ.ਪੀ.ਸੀ.ਐਲ. ਕੰਪਾਊਂਡ ਦੇ ਉੱਤਰ-ਗੇਟ ਵਿੱਚ ਰੱਖੀ ਜਨਰਲ ਡਾਇਰੀ (“ਜੀ.ਡੀ.”) ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

4. ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਕਿ ਬੀ.ਪੀ.ਸੀ.ਐਲ. ਕੰਪਾਊਂਡ ਦੇ ਮੁੱਖ-ਗੇਟ ਤੇ ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਪਹਿਲਾਂ ਲਗਭਗ 6:05 ਵਜੇ ਇੱਕ ਵਿਰੋਧੀ ਜੀ.ਡੀ. ਐਂਟਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਇੱਕ ਰਕਮ ਰੁਪਏ 9,000 ਕੁੱਤੇ ਦੇ ਹੈਂਡਲਰ ਕਾਂਸਟੇਬਲ ਕੇ.ਕੇ. ਸ਼ਰਮਾ (ਪੀ.ਡਬਲਿਊ-2) ਵੱਲੋਂ ਦੂਜੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਤਰਫੋਂ, ਸ਼ਰਮਾ (ਸੀ.ਡਬਲਿਊ-1) ਨੂੰ ਨਿੱਜੀ ਕਰਜ਼ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਇਹ ਖੋਜ ਲਈ ਗਈ ਕਿ ਇਹ ਐਂਟਰੀ ਝੂਠੀ ਸੀ ਅਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਕਹਿਣ 'ਤੇ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ 6:30 ਅਤੇ 7 ਵਜੇ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਏ.ਐਸ.ਆਈ. ਸੁਰਜਨ ਸਿੰਘ (ਪੀ.ਡਬਲਿਊ-5) ਨਾਲ ਕਈ ਫੋਨ ਕਾਲਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜੋ ਮੁੱਖ-ਗੇਟ 'ਤੇ ਤਾਇਨਾਤ ਸੀ ਅਤੇ ਦੂਜੀ ਜੀ.ਡੀ. ਰਜਿਸਟਰ ਦਾ ਇੰਚਾਰਜ ਸੀ।

5. ਅਗਲੀ ਸਵੇਰ, ਕੇ.ਕੇ. ਸ਼ਰਮਾ (ਪੀ.ਡਬਲਿਊ-2) ਜਿਸ ਨੂੰ ਸ਼ਰਮਾ ਨੂੰ ਨਕਦੀ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਨੂੰ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੀ ਵਿਕਲਪਿਕ ‘ਕਰਜ਼’ ਥਿਊਰੀ ਨੂੰ ਝੂਠਾ ਸਮਰਥਨ ਦੇਣ ਲਈ ਦਬਾਅ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਸੱਚਮੁੱਚ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਰਾਸ਼ੀ ਦੀ ਰਕਮ ਦਿੱਤੀ ਸੀ।

6. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਾਰਤੀ ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ, 1860 ਅਤੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਨਿਵਾਰਣ ਐਕਟ, 1988 ਦੀਆਂ ਵਿਵਿਧ ਧਾਰਾਵਾਂ ਅਧੀਨ 06.03.1999 ਨੂੰ ਕੇਂਦਰੀ ਜਾਂਚ ਬਿਊਰੋ (“ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ.”) ਦੀ ਖੇਤਰੀ ਵਿਰੋਧੀ-ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਸ਼ਾਖਾ ਵਲੋਂ ਇੱਕ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਇਸੇ ਸਮੇਂ, ਸੀ.ਆਈ.ਐਸ.ਐਫ. ਨਿਯਮਾਂ, 1969 ਦੇ ਨਿਯਮ 34 ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਜਾਂਚ ਵੀ ਸਹਾਇਕ ਕਮਾਂਡੈਂਟ ਪੀ.ਬੀ. ਪਾਟਿਲ ਦੇ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਵਜੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ 31.05.1999 ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਵਾਲੇ ਹੁਕਮ ਦੁਆਰਾ ਮੁਅੱਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

a. ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ

7. ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਖਿਲਾਫ ਤਿੰਨ ਦੋਸ਼ ਸਨ, ਪਹਿਲਾ, ਝੂਠੀ ਜੀ.ਡੀ. ਐਂਟਰੀ (ਨੰਬਰ 257, ਸ਼ਾਮ 6:05 ਵਜੇ 28.02.1999 ਨੂੰ) ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਕਾਰਨ ਗੰਭੀਰ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨਹੀਣਤਾ ਅਤੇ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨ ਦੀ ਕਮੀ; ਦੂਜਾ, ਕਾਂਸਟੇਬਲ ਕੇ.ਕੇ. ਸ਼ਰਮਾ ਨੂੰ ਝੂਠਾ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਲਈ ਗੈਰ-ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਧਿਕਾਰ ਬਣਾਉਣਾ ਤਾਂ ਜੋ ਉਪਰੋਕਤ ਝੂਠੀ ਜੀ.ਡੀ. ਐਂਟਰੀ ਨੂੰ ਸਹਾਰਾ ਮਿਲ ਸਕੇ; ਅਤੇ ਤੀਜਾ, ਆਪਣੇ ਅਧੀਨਸਥਾਂ ਰਾਹੀਂ ਬੀ.ਪੀ.ਸੀ.ਐਲ. ਦੇ ਠੇਕੇਦਾਰਾਂ ਤੋਂ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰਿਸ਼ਵਤ ਇਕੱਠੀ ਕਰਨਾ। ਇਹ ਸਾਰੇ ਦੋਸ਼ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵਲੋਂ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਜਿਸ ਨੇ ਸਬੂਤਾਂ ਅਤੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਵਿਸਥਾਰਤ ਸੂਚੀ ਮੰਗੀ ਅਤੇ ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤੀ ਗਈ।

b. ਜਾਂਚ ਅਤੇ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਰਿਪੋਰਟ

8. ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ 17.09.1999 ਨੂੰ ਇੱਕ ਆਤਮ-ਵਿਆਖਿਆਤਮਕ ਰਿਪੋਰਟ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਛੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀਆਂ ਲਿਖਤੀ ਬਿਆਨਾਂ ਅਤੇ ਗਵਾਹੀਆਂ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ ਜੋ ਦੋਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸਹਾਰਾ ਦੇ ਰਹੇ ਸਨ, ਨਾਲ ਹੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵਲੋਂ ਪੰਜ ਬਚਾਅ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਬੂਤ। ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਹੀਰਾਲਾਲ ਚੌਧਰੀ (ਪੀ.ਡਬਲਿਊ-1) ਨੇ ਸ਼ਰਮਾ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ੀ, ਉਸ ਦੇ ਵਿਅਕਤੀ ਤੋਂ 10,780 ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਕਮ ਜ਼ਬਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਸ਼ੱਕੀ ਰਕਮ ਦੇ ਸ੍ਰੋਤ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਵਿਆਖਿਆ ਨਾ ਦੇਣ ਬਾਰੇ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ। ਹੈੱਡ ਕਾਂਸਟੇਬਲ ਕੇ.ਕੇ. ਸ਼ਰਮਾ (ਪੀ.ਡਬਲਿਊ-2), ਜੋ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਬਚਾਅ ਅਨੁਸਾਰ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਰਕਮ ਨੂੰ ਕਰਜ਼ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸ਼ਰਮਾ ਨੂੰ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਸੀ, ਨੇ ਇਸ ਵਿਕਲਪਿਕ ਸੰਸਕਰਣ ਨੂੰ ਨਕਾਰਿਆ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਬਜਾਏ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਨਾ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੋਈ ਪੈਸਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਝੂਠਾ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਲਈ ਉਸ ਨੂੰ ਧਮਕਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਹੈੱਡ ਕਾਂਸਟੇਬਲ

ਆਰ.ਕੇ. ਸ਼ਰਮਾ (ਪੀ.ਡਬਲਿਊ-3) ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਤਲਾਸ਼ੀ ਅਤੇ ਜ਼ਬਤੀ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਅਜਿਹੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਘਟਨਾ ਦੌਰਾਨ ਕਰਜ਼ ਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਏ.ਐਸ.ਆਈ. ਕਰਨ ਸਿੰਘ (ਪੀ.ਡਬਲਿਊ-4) ਨੇ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਦੁਪਹਿਰ ਵੇਲੇ ਦੋ ਖਾਲੀ ਕੂੜੇ ਦੇ ਟਰੱਕ ਬੀ.ਪੀ.ਸੀ.ਐਲ. ਦੇ ਪਰਿਸਰ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਏ ਸਨ। ਏ.ਐਸ.ਆਈ. ਸੁਰਜਨ ਸਿੰਘ (ਪੀ.ਡਬਲਿਊ-5) ਨੇ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਜਦੋਂ ਉਹ ਸ਼ਾਮ ਲਗਭਗ 6:30 ਵਜੇ ਬੀ.ਪੀ.ਸੀ.ਐਲ. ਮੁੱਖ-ਗੇਟ 'ਤੇ ਡਿਊਟੀ 'ਤੇ ਸੀ, ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵਲੋਂ ਫੋਨ ਆਇਆ ਜਿਸ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਧਮਕਾ ਕੇ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਸਮੇਂ 6:05 ਵਜੇ ਦੀ ਝੂਠੀ ਜੀ.ਡੀ. ਐਂਟਰੀ ਦਰਜ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਤਾਂ ਜੋ ਸ਼ਰਮਾ (ਸੀ.ਡਬਲਿਊ-1) ਨਾਲ ਕਥਿਤ ਕਰਜ਼ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਨੂੰ ਸਹਾਰਾ ਮਿਲ ਸਕੇ।

9. ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਕਾਂਸਟੇਬਲ ਰਾਮ ਅਵਤਾਰ ਸ਼ਰਮਾ (ਸੀਡਬਲਯੂ-1) ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਲਈ, ਜਿਸ ਨੇ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ ਕਿ 28.02.1999 ਨੂੰ ਦੁਪਹਿਰ 2 ਵਜੇ ਕੇ ਕਰੀਬ ਉਸ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਇੱਕ ਡੀ.ਕੇ. ਪਰਮਾਰ ਤੋਂ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਬੀ.ਪੀ.ਸੀ.ਐਲ. ਵੱਲੋਂ ਕੂੜਾ/ਫੁਜਲ ਚੁੱਕਣ ਦੇ ਕੰਮ ਲਈ ਠੇਕਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, 10,000 ਰੁਪਏ ਦੇ ਨੋਟਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਗੱਡੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ। ਇਹ ਨੋਟ ਉਸ ਦੇ ਕੋਲ ਸਨ, ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਉਸ ਦੇ ਨਿੱਜੀ ਨਕਦੀ 780 ਰੁਪਏ ਵੀ ਸਨ, ਜਦੋਂ ਉਹ ਸੀ.ਆਈ.ਐਸ.ਐਫ. ਬੱਸ ਵਿੱਚ ਯਾਤਰਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤਾਂ ਚੌਧਰੀ (ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.-1) ਵੱਲੋਂ ਸ਼ਾਮ 6:15 ਵਜੇ ਕੇ ਕਰੀਬ ਫੜਿਆ ਗਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਝੂਠਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਪੈਸਾ ਉਸ ਨੂੰ ਕੇ.ਕੇ.ਟੀ. ਸ਼ਰਮਾ (ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.-2) ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਇੱਕ ਸਵਾਲ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿੱਚ ਖੁਲਾਸਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਬੀ.ਪੀ.ਸੀ.ਐਲ. ਦੇ ਠੇਕੇਦਾਰਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਤੀ ਵਾਹਨ ਦੇ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਲਈ 20 ਰੁਪਏ ਅਤੇ ਹਰ ਵਾਹਨ ਦੇ ਬਾਹਰ ਜਾਣ ਲਈ 5 ਰੁਪਏ ਦੀ ਦਰ ਨਾਲ ਰਿਸ਼ਵਤਾਂ ਅਵੈਧ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਕੱਠੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਰਕਮ, ਨੂੰ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਸੌਂਪਿਆ ਜਾਣਾ ਸੀ ਤਾਂ ਜੋ 'ਲੋਹੇ ਦੀ ਸਕਰੈਪ' ਅਤੇ 'ਪੀਤਲ' ਦੀ ਚੋਰੀ ਨੂੰ ਸਹੂਲਤ ਮਿਲ ਸਕੇ, ਜੋ ਕੂੜੇ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਤੋਂ ਕੰਪਾਊਂਡ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਸਮਗਲ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਸੀਡਬਲਯੂ-1, ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ, ਮੁੜ ਕੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਰਿਕਾਰਡ ਉਸ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਕੁਝ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਦਸਤਖਤਾਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਨੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਿਆ ਨਹੀਂ ਸੀ।

10. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਬਚਾਅ ਸਬੂਤਾਂ ਵਿੱਚ ਕਾਂਸਟੇਬਲ ਐਮ.ਐਨ. ਧਨਵਤ (ਡੀ.ਡਬਲਯੂ.-1) ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਲਈ, ਜਿਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਹਾਲਾਂਕਿ ਘਟਨਾ ਦੇ ਦਿਨ ਉਹ ਉੱਤਰੀ-ਗੇਟ 'ਤੇ ਤਾਇਨਾਤ ਸੀ, ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਾਲ ਡਿਊਟੀ ਦੇ ਘੰਟਿਆਂ ਦੌਰਾਨ ਨਿੱਜੀ ਕੰਮ ਲਈ ਛੁੱਟੀ ਲੈ ਲਈ ਸੀ। ਕਾਂਸਟੇਬਲ ਜੈਮਲ ਸਿੰਘ (ਡੀ.ਡਬਲਯੂ.-2) ਨੇ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਸ਼ਰਮਾ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ੀ ਅਤੇ ਚੌਧਰੀ ਦੁਆਰਾ ਜੀ.ਡੀ. ਐਂਟਰੀ ਦੀ ਰਿਕਾਰਡਿੰਗ ਦੇਖੀ ਜਦੋਂ ਉਹ ਸ਼ਾਮ ਕਰੀਬ 6:40 ਵਜੇ ਉੱਤਰੀ-ਗੇਟ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਿਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਉਸ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸ਼ਰਮਾ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਪਰ ਉਹ ਕੇਵਲ ਸ਼ਾਮ 7 ਵਜੇ ਦੇ ਕਰੀਬ ਹੀ ਉਸ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਕਰ ਸਕਿਆ ਅਤੇ ਫਿਰ ਉਸ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਹੀ ਪੈਸੇ ਲੈ ਕੇ ਫੜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਏ.ਐਸ.ਆਈ. ਐਸ.ਪੀ. ਮਿਸ਼ਰਾ (ਡੀ.ਡਬਲਯੂ.-3) ਜੋ ਵਾਸ਼ੀ ਵਿੱਚ ਸੀ.ਆਈ.ਐਸ.ਐਫ. ਕੰਟਰੋਲ ਰੂਮ ਵਿੱਚ ਡਿਊਟੀ 'ਤੇ ਸੀ, ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਘਟਨਾ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਸੁਨੇਹਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਪੀ.ਕੇ. ਨਸ਼ਕਰ (ਡੀ.ਡਬਲਯੂ.-4) ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸ਼ਾਮ 7 ਵਜੇ ਵਾਸ਼ੀ ਕੰਪਲੈਕਸ ਵਿੱਚ 'ਕੁਆਰਟਰ ਗਾਰਡ' 'ਤੇ ਡਿਊਟੀ ਦੌਰਾਨ, ਉਸ ਨੂੰ ਏ.ਐਸ.ਆਈ. ਐਸ.ਪੀ. ਮਿਸ਼ਰਾ (ਡੀ.ਡਬਲਯੂ.-3) ਵੱਲੋਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸੁਨੇਹਾ ਦੇਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਜੈਮਲ ਸਿੰਘ (ਡੀ.ਡਬਲਯੂ.-2) ਵੱਲੋਂ ਉਸ ਲਈ ਇੱਕ ਫੋਨ ਕਾਲ ਸੀ। ਅਖੀਰਕਾਰ, ਪ੍ਰਵੀਨ ਧਨਜੀ ਪਰਮਾਰ (ਡੀ.ਡਬਲਯੂ.-5), ਜੋ ਪਿਛਲੇ ਬੀਸ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਠੇਕੇਦਾਰ ਡੀ.ਕੇ. ਪਰਮਾਰ & ਕੰਪਨੀ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਬੀ.ਪੀ.ਸੀ.ਐਲ. ਰਿਫਾਇਨਰੀ ਵਿੱਚ ਹਾਊਸ-ਕੀਪਿੰਗ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਸ਼ਰਮਾ ਨੂੰ ਕੋਈ ਵੀ ਪੈਸਾ ਨਹੀਂ ਸੌਂਪਿਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਜੀ.ਡੀ. ਐਂਟਰੀਆਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕੀਤਾ।

11. ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਨੇਕਾਂ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਕ੍ਰਾਸ-ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦੇਣ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਸੁਭਾਵਿਕ ਤਰਕ ਵੀ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੇ ਬਾਅਦ, ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ 17.09.1999 ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਵਾਲੀ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਅਪ

ਅਨੁਸ਼ਾਸਨਿਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਅੱਗੇ ਕਾਰਵਾਈ

12. ਇਹ ਵਿਸਥਾਰਪੂਰਨ ਜਾਂਚ ਰਿਪੋਰਟ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨਿਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਅੱਗੇ ਰੱਖੀ ਗਈ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਰਿਪੋਰਟ ਦੀ ਇੱਕ ਕਾਪੀ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਇਸ ਉੱਤੇ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਵੀ ਦਿੱਤਾ। 14.10.1999 ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਵਾਲੇ ਲਿਖਤੀ ਜਮਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਵਿਸਥਾਰਪੂਰਨ ਜਵਾਬਾਂ ਨੂੰ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨਿਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਲੰਬਾਈ ਨਾਲ ਜਾਂਚਿਆ। ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੇ ਪੱਖਪਾਤੀ ਹੋਣ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਲਈ ਪੂਰਵ-ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਹੋਣ ਦੇ ਪ੍ਰਾਰੰਭਿਕ ਐਤਰਾਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨਿਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਤਰਕਸੰਗਤ ਕਾਰਨਾਂ ਨਾਲ ਰੱਦ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਵੀ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਨਾ ਸਿਰਫ ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਕ੍ਰਾਸ-ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਦਾ ਅਤੇ ਸਹਾਇਤਾ ਲੈਣ ਦਾ ਉਚਿਤ ਮੌਕਾ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਗਵਾਹੀਆਂ ਅਤੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਦੀਆਂ ਵਿਆਖਿਆਵਾਂ, ਸਪਸ਼ਟੀਕਰਨਾਂ ਅਤੇ ਮੰਗਾਂ ਦੇ ਪਰਯਾਪਤ ਮੌਕੇ ਵੀ ਉਸ ਨੇ ਵਾਸਤਵ ਵਿੱਚ ਲਾਭ ਉਠਾਏ ਸਨ।

13. ਅਨੁਸ਼ਾਸਨਿਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗਵਾਹੀਆਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੀ ਮੁੱਖ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਨਹੀਂ ਦਸਿਆ ਜਾ ਸਕਿਆ ਅਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਮਜਬੂਰੀ ਵਾਲਾ ਵਿਕਲਪਿਕ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਅਰਧ-ਸੈਨਿਕ ਮੈਂਬਰਾਂ ਵਿੱਚ ਗੁਪਤ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦੇ ਆਰੋਪਾਂ ਦੀ ਕਿਸਮ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦਿਆਂ, ਅਨੁਸ਼ਾਸਨਿਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਇਹ ਅਸੰਭਵ ਹੈ ਕਿ ਕਈ ਘਟਨਾਵਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕੇ.ਕੇ. ਸ਼ਰਮਾ (ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.-2) ਨੂੰ ਝੂਠੀ ਗਵਾਹੀ ਦੇਣ ਲਈ ਧਮਕਾਉਣ ਜਾਂ ਬੀ.ਪੀ.ਸੀ.ਐਲ. ਦੇ ਠੇਕੇਦਾਰਾਂ ਤੋਂ ਰਿਸ਼ਵਤ ਇਕੱਠੀ ਕਰਨ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਵਰਗੀਆਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੇ ਸਵਤੰਤਰ ਗਵਾਹ ਹੋਣਗੇ।

14. ਅਨੁਸ਼ਾਸਨਿਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਹ ਇਕ ਬੇਬਾਕ ਤੱਥ ਸੀ ਕਿ ਸ਼ਰਮਾ (ਸੀਡਬਲਯੂ-1) ਤੋਂ 10,780 ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਾਸ਼ੀ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਜੋ ਕਿ ਅਧਿਕਤਮ ਮਨਜ਼ੂਰਸ਼ੁਦਾ ਰਾਸ਼ੀ 10 ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਕਾਫੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸੀ। ਵੱਖ ਵੱਖ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਗਵਾਹੀਆਂ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਅਵੈਧ ਧਨ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਅਤੇ ਹੋਰ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਜਦੋਂ ਫੜੇ ਜਾਣ 'ਤੇ ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਦਬਾਉਣ ਅਤੇ ਸਬੂਤ ਬਣਾਉਣ ਦੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ। ਅਨੁਸ਼ਾਸਨਿਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦਾ ਪਾਲਣ ਕੀਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਨਿਸ਼ਪਕਸ਼ਤਾ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਕਦੇ ਚੁਣੌਤੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਦੀ ਕੋਈ ਬੇਨਤੀ ਕਦੇ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ, ਇਸ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨਿਕ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੈਰ-ਭਾਵ ਜਾਂ ਪੱਖਪਾਤ ਦਾ ਸੁਝਾਅ ਵੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦਾ ਹੋਰ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਫਸਾਉਣ ਦਾ ਪ੍ਰਯਾਸ ਵੀ ਅਸੰਬੰਧਿਤ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ, ਕਿਉਂਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਜਾਂਚ ਸਿਰਫ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਆਚਰਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਿਤ ਸੀ।

15. ਇਸ ਲਈ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ 'ਤੇ ਲੱਗੇ ਗੰਭੀਰ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦੀ ਗੰਭੀਰਤਾ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸੌਂਪੇ ਗਏ ਰੈਂਕ ਅਤੇ ਡਿਊਟੀ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦਿਆਂ, ਅਤੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦੀ ਬਹੁਲਤਾ ਜਿਸ ਨੇ ਨਾ ਸਿਰਫ ਦੋਸ਼ੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਨਿੱਜੀ ਸਤਿਕਾਰਤਾ ਨੂੰ ਬਲਕਿ ਬਲ ਦੀ ਸਮੂਹਿਕ ਛਵੀ ਨੂੰ ਵੀ ਸਵਾਲ ਵਿੱਚ ਲਿਆਂਦਾ, ਅਨੁਸ਼ਾਸਨਿਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ 20.11.1999 ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਵਾਲੇ ਹੁਕਮ ਨਾਲ ਸੇਵਾ ਤੋਂ ਬਰਖਾਸਤਗੀ ਦੀ ਉਦਾਹਰਣਿਕ ਸਜ਼ਾ ਲਗਾਈ, ਜੋ ਕਿ ਸੀ.ਆਈ.ਐਸ.ਐਫ. ਨਿਯਮਾਂ, 1969 ਦੇ ਨਿਯਮ 29(ਏ) ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਿਆ ਗਿਆ ਨਿਯਮ 31(ਏ) - ਸ਼ਡਿਊਲ II ਅਧੀਨ ਸੀ।

ਡੀ. ਅਪੀਲੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦਾ ਫੈਸਲਾ

16. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸੇਵਾ ਤੋਂ ਬਰਖਾਸਤਗੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਖਿਲਾਫ ਸੀ.ਆਈ.ਐਸ.ਐਫ. ਵੈਸਟਰਨ ਜ਼ੋਨ ਦੇ ਡਿਪਟੀ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਜਨਰਲ ਕੋਲ ਵਿਭਾਗੀ ਅਪੀਲ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ। ਗਵਾਹੀਆਂ ਵਿੱਚ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸਾਂ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕਰਨ ਅਤੇ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਮੁੜ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਇਹ ਨਵਾਂ ਬਚਾਅ ਵੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸਾਰੀ ਕਾਰਵਾਈ ਇੱਕ ਖਾਸ ਉੱਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੇ ਇਸ਼ਾਰੇ 'ਤੇ ਸੀ।

17. ਅਪੀਲੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਹਰ ਇੱਕ ਦਲੀਲ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਮੁੜ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, 12.07.2000 ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਵਾਲੇ ਹੁਕਮ ਰਾਹੀਂ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਨਤੀਜਾ ਨਿਕਾਲਦਿਆਂ ਕਿ:

“ਹੋਰ ਮੈਂ ਪਾਉਂਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਵਿਭਾਗੀ ਜਾਂਚ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸਮੱਗਰੀ ਅਨਿਯਮਿਤਤਾ ਜਾਂ ਨਿਆਂ ਦੀ ਭੁੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਾਬਿਤ ਹੋਏ ਦੁਰਾਚਾਰ ਦੀ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਦੀ ਸੰਘੀ ਸਸ਼ਸਤਰ ਬਲ

ਵਿੱਚ ਰੱਖਣ ਲਈ ਉਚਿਤ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਗਿਆ। ਉਸ ਦੀ ਅਪੀਲ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦਲੀਲਾਂ ਦੇ ਤੱਥ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਦੋਨੋਂ ਪੱਖੋਂ ਬਿਲਕੁਲ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹਨ।" ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ। ਅਨੁਸ਼ਾਸਨਿਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਲਗਾਈ ਗਈ ਸਜ਼ਾ ਸਾਬਿਤ ਹੋਏ ਦੁਰਾਚਾਰ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਅਧਿਕ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮੈਂ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨਿਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹੁਕਮਾਂ ਨਾਲ ਦਖਲ ਦੇਣ ਦਾ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਲੱਭਦਾ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਅਪੀਲ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਯੋਗਤਾਵਾਂ ਨਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਖਾਰਜ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।"

e. ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਅੱਗੇ ਰਿਟ

18. ਅਨੁਸ਼ਾਸਨਿਕ ਅਤੇ ਅਪੀਲੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਬੰਬਈ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਰਟੀਕਲ 226 ਅਧੀਨ ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਰਾਹੀਂ ਹੋਰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ, ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਮੁੜ-ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ, ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਸ ਖਿਲਾਫ ਲਗਾਏ ਗਏ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਹੋਣ ਦੇ ਲਈ ਸਬੂਤ ਗੁਣਵੱਤਾ ਵਿੱਚ ਅਪਰਯਾਪਤ ਸਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਸੀ.ਆਈ.ਐਸ.ਐਫ. ਨਿਯਮਾਂ, 1969 ਦੇ ਨਿਯਮ 34(10)(ii)(b) ਦੇ ਨਾਲ ਪਾਲਣਾ ਨਾ ਕਰਨ ਦਾ ਇੱਕ ਨਵਾਂ ਆਧਾਰ ਉਠਾਇਆ ਜਿਸ ਨੇ ਦੂਜੇ ਸ਼ੋ ਕਾਰਨ ਨੋਟਿਸ ਅਤੇ ਸੁਝਾਏ ਗਏ ਦੰਡ ਬਾਰੇ ਸੁਣਵਾਈ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦੇਣ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਅੱਗੇ ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜੇਕਰ ਉਸ ਖਿਲਾਫ ਲਗਾਏ ਗਏ ਦੋਸ਼ ਸਾਬਤ ਹੋ ਜਾਣ ਤਾਂ ਉਸ ਖਿਲਾਫ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸਜ਼ਾ ਅਨੁਪਾਤਹੀਣ ਨਹੀਂ ਸੀ।

19. ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ, ਚੁਣੌਤੀ ਅਧੀਨ ਆਦੇਸ਼ ਰਾਹੀਂ, ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਸਮੱਗਰੀ ਦੀ ਵਿਸਥਾਰਤ ਮੁੜ-ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ, ਆਰਟੀਕਲ 226 ਅਧੀਨ ਨਿਆਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਨੂੰ ਵਧਾਇਆ ਅਤੇ ਨਿਸਕਰਸ਼ ਕੱਢਿਆ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਬੀ.ਪੀ.ਸੀ.ਐਲ. ਦੇ ਠੇਕੇਦਾਰਾਂ ਤੋਂ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਪੈਸੇ ਇਕੱਠੇ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲਤਾ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਨੂੰ ਝੂਠਾ ਬਣਾਉਣ ਅਤੇ ਅਧੀਨ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਵਿਕਲਪਿਕ ਸੰਸਕਰਣ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਲਈ ਝੂਠੀ ਗਵਾਹੀ ਦੇਣ ਲਈ ਡਰਾਉਣ ਦੇ ਉਸ ਦੇ ਕਿਰਦਾਰ ਨੂੰ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਪਰਯਾਪਤ ਸਬੂਤ ਮੌਜੂਦ ਸਨ।

20. ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਘਰੇਲੂ ਜਾਂਚ ਨੇ ਸਾਰੀਆਂ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਵਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਦਾਂਤਾਂ ਦੇ ਅਨੁਰੂਪ ਸੀ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਘਟਨਾਕ੍ਰਮ ਦਾ ਸੰਸਕਰਣ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੇ ਅਨੇਕਾਂ ਮੌਕੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸੀ.ਆਈ.ਐਸ.ਐਫ. ਨਿਯਮ ਨੂੰ 1981 ਵਿੱਚ ਸੋਧਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ, ਦੰਡ ਦੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਵੱਖਰੇ ਸ਼ੋ ਕਾਰਨ ਨੋਟਿਸ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ 05.05.2009 ਨੂੰ ਤਦਰੱਥ ਤੌਰ 'ਤੇ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਤਰਕ

21. ਇਸ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਆਖਰੀ ਉਮੀਦ ਮੰਨਦਿਆਂ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਲਈ ਸੀਖਿਆ ਵਾਲੇ ਵੱਡੇ ਵਕੀਲ ਨੇ, ਇੱਕ ਵਾਰ ਫਿਰ, ਸਾਨੂੰ ਜਾਂਚ-ਰਿਕਾਰਡ ਦੇ ਮਾਧਿਅਮ ਰਾਹੀਂ ਲੈ ਗਏ ਅਤੇ ਮੁੱਖ ਗਵਾਹ (ਸੀ.ਡਬਲਿਊ-1) ਦੇ ਆਪਣੇ ਬਿਆਨ ਤੋਂ ਮੁੜਣ ਅਤੇ ਗਵਾਹਾਂ ਅਤੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਕੋਈ ਮੇਲ ਨਾ ਹੋਣ ਦੀ ਗੱਲ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕੀਤਾ। ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੇ ਵਿਵਹਾਰ ਨੂੰ ਸਵਾਲ ਵਿੱਚ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ, ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਅਨਿਆਇਕ ਸੀ। ਜੱਜ ਅਤੇ ਅਭਿਯੋਜਕ ਦੋਵੇਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਦਿਆਂ, ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ 'ਤੇ ਪੂਰੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਵਿਕ□ਤ ਕਰਨ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਆਖਰੀ ਮਿੰਟ ਤੱਕ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਢੰਗ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਵਿਕਲਪਿਕ ਸੰਸਕਰਣ ਨੂੰ ਬਣਾਏ ਰੱਖਿਆ ਕਿ 10,780 ਰੁਪਏ ਦੀ ਬਰਾਮਦ ਰਾਸ਼ੀ ਸਿਰਫ ਦੋ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਨਿੱਜੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਧਾਇਆ ਗਿਆ ਕਰਜ਼ ਸੀ, ਅਤੇ ਕੁਝ ਉੱਚ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਬਦਨੀਅਤੀ ਦੇ ਕਾਰਨ ਉਸ 'ਤੇ ਝੂਠੇ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਏ ਗਏ ਸਨ। ਅਖੀਰਕਾਰ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਨਰਮੀ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਇਹ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ 21 ਸਾਲ ਦੀ ਬਾਕੀ ਸੇਵਾ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਸੇਵਾ ਤੋਂ ਬਰਖਾਸਤਗੀ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਸਖਤ ਸਜ਼ਾ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਅਨੁਪਾਤਹੀਣ ਸੀ ਜੋ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਜ਼ਮੀਰ ਨੂੰ ਝਿੰਝੋੜ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ।

22. ਇਹਨਾਂ ਦਲੀਲਾਂ ਦਾ ਕੁਸ਼ਲਤਾ ਨਾਲ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦੇ ਸਿੱਖਿਅਤ ਵਕੀਲ ਵੱਲੋਂ, ਜੋ ਕਿ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ ਦਾ ਖਾਸ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ CW-1 ਦੇ ਬਿਆਨ ਦੀ ਵਾਪਸੀ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਪਿਛਲੇ

ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਂਦੇ ਸਮੇਂ ਇਸ 'ਤੇ ਕੋਈ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਪਰਯਾਪਤ ਮੌਕੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਲਾਭ ਉਠਾਇਆ ਸੀ। ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਧਿਆਨ ਖਿੱਚਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਕਾਰਵਾਈ ਉਸ ਥਾਂ ਦੀ ਪੰਜਵੀਂ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਆਪਣਾ ਕੇਸ ਲੜ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਪਹਿਲੇ ਚਾਰ ਅਤੇ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਨੇ ਵੀ ਉਸ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਨੂੰ ਇਕੱਠੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲੱਭਿਆ ਹੈ।

23. ਝੂਠਲਾਣਾਂ ਦੇ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਅਤੇ ਯੋਜਨਾਬੱਧ ਢੰਗ ਦੀ ਮਾਰ ਅਤੇ ਅਧੀਨ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਖੁੱਲ੍ਹੀਆਂ ਧਮਕੀਆਂ ਨੂੰ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਵੱਲੋਂ ਉਜਾਗਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਰਜ਼ ਦੀ ਥਿਊਰੀ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਪਿਛਲੇ ਮੰਚਾਂ ਵੱਲੋਂ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਉਠਾਇਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ, ਅਨੁਸ਼ਾਸਨਿਕ ਅਧਿਕਾਰੀ, ਅਪੀਲੀ ਅਧਿਕਾਰੀ, ਅਤੇ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਇਕੱਠੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਹਰ ਇੱਕ ਵੱਲੋਂ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਿਸਥਾਰਤ ਮੁਲਾਂਕਣ ਅਤੇ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ, ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਮੁੜ ਮੁਲਾਂਕਣ ਜਾਂ ਹੋਰ ਅਦਾਲਤੀ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਗੁੰਜਾਇਸ਼ ਰਹਿ ਗਈ ਹੈ। ਸ਼ਸ਼ੀ ਪ੍ਰਸਾਦ ਬਨਾਮ ਸੀ.ਆਈ.ਐਸ.ਐਫ. ਦੇ ਅਨੁਪਾਤ ਨੂੰ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਨ ਲਈ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਵਿਭਾਗੀ ਜਾਂਚਾਂ ਅਪਰਾਧਿਕ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੇ ਸਮਾਨ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਖੜ੍ਹੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ। ਇੱਕ ਵਿੱਚ ਬਰੀ ਹੋਣਾ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਪੂਰਵ-ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਮਾਨਕਾਂ ਵਿੱਚ ਫਰਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਸਰਕਾਰ ਬਨਾਮ ਮੋਹਦ ਨਸਰੁੱਲਾ ਖਾਨ ਅਨੁਸਾਰ, ਸਬੂਤਾਂ ਦਾ ਮੁੜ ਮੁਲਾਂਕਣ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ, ਅਤੇ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰੀ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਦੀਆਂ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨਿਕ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਅਪੀਲੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਅਰਧ ਸੈਨਿਕ ਬਲਾਂ ਵਿੱਚ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੀ ਨਾਜ਼ੁਕ ਕੁਦਰਤ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਵੱਲੋਂ ਉਸ 'ਤੇ ਰੱਖੇ ਗਏ ਉੱਚੇ ਭਰੋਸੇ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਾਰਨ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਸੇਵਾ ਤੋਂ ਬਰਖਾਸਤ ਕਰਨ ਦੀ ਸਖਤ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ।

ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ

24. ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਨਵੇਂ ਮੁੱਦੇ ਉਠਾਏ ਹਨ, ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਮੁੱਦੇ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਸਵਾਲਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਹਨ। ਫਿਰ ਵੀ, ਇਸ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਪ੍ਰਾਸੰਗਿਕ ਸੇਵਾ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਸਵਾਲ ਉੱਠਦੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦੇਣਾ ਅਸੀਂ ਉਚਿਤ ਸਮਝਦੇ ਹਾਂ।

I. ਸੇਵਾ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਨਿਆਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦਾ ਦਾਇਰਾ

25. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਰਿਕਾਰਡ ਉੱਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਮਾਧਿਅਮ ਨਾਲ ਸਾਨੂੰ ਲੰਘਾਉਣ ਵਿੱਚ ਕਾਫੀ ਸਮਾਂ ਬਿਤਾਇਆ, ਇਰਾਦਾ ਖਾਮੀਆਂ ਅਤੇ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸਾਂ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕਰਨ ਦਾ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਕਵਾਇਦ ਵਿਅਰਥ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਦਖਲਅੰਦਾਜੀ ਦੀ ਸੀਮਾ ਕਾਫੀ ਉੱਚੀ ਹੈ। ਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਅਨੁਚਛੇਦ 226 ਜਾਂ 32 ਅਧੀਨ, ਜਾਂ ਅਨੁਚਛੇਦ 136 ਅਧੀਨ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਬੈਠਣ ਸਮੇਂ ਨਿਭਾਈ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਨਿਆਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ, ਵਿਭਾਗੀ ਅਪੀਲੀ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਪੀਲੀ ਸ਼ਕਤੀ ਤੋਂ ਵੱਖਰੀ ਹੈ। ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਗਲਤ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਨਿਆਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਹੈ, ਅਤੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਨਹੀਂ। ਨਿਆਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ ਨਿਆਇਕਤਾ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਨਾ ਕਿ ਨਤੀਜੇ ਦੀ ਨਿਆਇਕਤਾ ਦੀ। ਇਸਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਜਾਂ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀਆਂ ਸਪਸ਼ਟ ਗਲਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰਨ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਵੱਡੀ ਅਨਿਆਂਇ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ; ਜਾਂ ਪੱਖਪਾਤ ਜਾਂ ਨਤੀਜੇ ਦੀ ਘੋਰ ਬੇਤੁਕੀ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ।3SUPERSCRIPT

26. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਇੱਕ ਤਿੰਨ-ਜੱਜ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਬੀ.ਸੀ. ਚਤੁਰਵੇਦੀ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਵਿੱਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ ਬਿਆਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ:

"12. ਨਿਆਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਕਿਸੇ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਅਪੀਲ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਫੈਸਲਾ ਕਿਵੇਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਇਸ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਹੈ। ਨਿਆਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਹੈ ਕਿ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਨਿਆਇਕ ਵਿਚਾਰ ਮਿਲੇ ਅਤੇ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਅਥਾਰਟੀ ਜੋ ਨਤੀਜਾ ਪਹੁੰਚੀ ਹੈ ਉਹ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਵਿੱਚ ਜਰੂਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਹੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਸਰਕਾਰੀ ਸੇਵਕ ਦੇ ਦੁਰਵਿਹਾਰ ਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਉੱਤੇ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਦਾਲਤ/ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਇਸ ਗੱਲ

ਦਾ ਨਿਰਧਾਰਨ ਕਰਨ ਲਈ ਚਿੰਤਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜਾਂਚ ਇੱਕ ਯੋਗ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜਾਂ ਕਿ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਇਕਤਾ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦਾ ਪਾਲਣ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਕੀ ਨਤੀਜੇ ਜਾਂ ਨਿਸਕਰਸ਼ ਕੁਝ ਸਬੂਤਾਂ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹਨ, ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਅਥਾਰਟੀ ਦੇ ਕੋਲ ਤੱਥ ਜਾਂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਨਿਸਕਰਸ਼ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਦੀ ਯੋਗਤਾ, ਸ਼ਕਤੀ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ। ਪਰ ਉਹ ਨਤੀਜਾ ਕੁਝ ਸਬੂਤਾਂ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਨਾ ਤਾਂ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੇ ਤਕਨੀਕੀ ਨਿਯਮ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਤੱਥ ਜਾਂ ਸਬੂਤ ਦੇ ਸਬੂਤ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ, ਅਨੁਸਾਰ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨਿਕ ਕਾਰਵਾਈ 'ਤੇ। ਜਦੋਂ ਅਥਾਰਟੀ ਉਸ ਸਬੂਤ ਅਤੇ ਨਿਸਕਰਸ਼ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਸਮਰਥਨ ਮਿਲਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨਿਕ ਅਥਾਰਟੀ ਇਹ ਮੰਨਣ ਦੇ ਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੋਸ਼ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਜਾਂ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਆਪਣੀ ਨਿਆਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲੀ ਅਥਾਰਟੀ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਪਰਖੇ ਅਤੇ ਸਬੂਤਾਂ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਸੁਆਧੀਨ ਨਤੀਜੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚੇ। ਅਦਾਲਤ ਜਾਂ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਉਸ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਦਖਲ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਅਥਾਰਟੀ ਨੇ ਦੋਸ਼ੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਖਿਲਾਫ ਕਾਰਵਾਈ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਇਕਤਾ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਜਾਂ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਦੇ ਢੰਗ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ

13. ਅਨੁਸ਼ਾਸਨਿਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਤੱਥਾਂ ਦਾ ਇਕੱਲਾ ਜੱਜ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਅਪੀਲ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਪੀਲੀਅਤ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਸਬੂਤਾਂ ਜਾਂ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਕਿਸਮ ਦਾ ਮੁੜ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨ ਦੀ ਵਿਆਪਕ ਸ਼ਕਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇੱਕ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨਿਕ ਜਾਂਚ ਵਿੱਚ, ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਸਖਤ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਅਤੇ ਉਸ ਸਬੂਤ ਉੱਤੇ ਨਤੀਜੇ ਸੰਬੰਧੀ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਪਰਯਾਪਤਤਾ ਜਾਂ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਵਿਸ਼ਵਸਨੀਯਤਾ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ/ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਅੱਗੇ ਵਿਚਾਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਬਨਾਮ ਐਚ.ਸੀ. ਗੋਏਲ [(1964) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 718 : ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1964 ਐਸ.ਸੀ. 364 : (1964) 1 ਐਲ.ਐਲ.ਜੇ. 38] ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪੰਨਾ 728 ਉੱਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜੇਕਰ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨਿਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰਨ ਉੱਤੇ ਪਹੁੰਚਿਆ ਗਿਆ ਨਤੀਜਾ ਵਿਕ੍ਰਿਤ ਹੈ ਜਾਂ ਰਿਕਾਰਡ ਦੇ ਮੁੱਖ ਉੱਤੇ ਪ੍ਰਤੱਖ ਗਲਤੀ ਤੋਂ ਪੀੜਤ ਹੈ ਜਾਂ ਬਿਲਕੁਲ ਵੀ ਸਬੂਤਾਂ ਉੱਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਤਾਂ ਸਰਟੀਓਰਾਰੀ ਦੀ ਰਿਟ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

27. ਇਹ ਮਾਪਦੰਡ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦੀ ਇੱਕ ਲੜੀ ਵਿੱਚ ਲਗਾਤਾਰ ਦੁਹਰਾਏ ਗਏ ਹਨ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ: 28. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਅਚ੍ਛੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਥਾਪਿਤ ਹੈ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਅਦਾਲਤਾਂ ਜਦੋਂ ਆਪਣੀਆਂ ਨਿਆਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਤਾਂ ਉਹ ਇੱਕ ਅਪੀਲੀਅਤ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨਹੀਂ ਅਪਣਾਉਂਦੀਆਂ। ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀਆਂ ਗਲਤੀਆਂ, ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਸੰਬੰਧੀ ਗਲਤੀਆਂ ਜੋ ਸਪੱਸ਼ਟ ਅਨਿਆਇ ਜਾਂ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਦਾਂਤਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰਨ ਦੀਆਂ ਹੱਦਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸੀਮਿਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਨਿਆਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਇੱਕ ਅਪੀਲੀਅਤ ਅਧਿਕਾਰੀ ਵਾਂਗ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਗੁਣ-ਦੋਸ਼ ਵਿੱਚ ਪੈਣ ਦੇ ਸਮਾਨ ਨਹੀਂ ਹੈ।

29. ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸਹੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਅਤੇ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਪਾਲਣ ਬਾਰੇ ਚਿੰਤਾ ਜਤਾਈ, ਬਜਾਏ ਇਸ ਦੇ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਨੂੰ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਅਤੇ ਬਿਆਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨ ਦੀ। ਇਸ ਨੇ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ, ਕ੍ਰਾਸ-ਪ੍ਰਸ਼ਨੇਤਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਦਲੀਲਾਂ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ, ਐਤਰਾਜ਼ ਉਠਾਉਣ ਅਤੇ ਅਪੀਲ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਦੇ ਮੌਕੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ। ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਤੀਜਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਸਬੂਤਾਂ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਸੀ ਅਤੇ ਵਿਸਥਾਰਤ ਅਤੇ ਭਲੀ ਭਾਂਤੀ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਨਿਆਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਨੂੰ ਸੀਮਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ, ਬਲਕਿ ਇੱਕ ਉਦਾਰ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਅਪਣਾਇਆ, ਅਤੇ ਹੋਰ ਅੱਗੇ ਵਧ ਕੇ ਦੋਸ਼ ਦੇ ਆਪਣੇ ਸੁਤੰਤਰ ਨਤੀਜੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਿਆ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲੀ ਅਥਾਰਟੀ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਉਸ ਦੀ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਉਠਾਏ ਗਏ ਹਰ ਇੱਕ ਦਲੀਲ ਨਾਲ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਤਰਕਾਂ ਨੂੰ ਵਿਸਥਾਰਤ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤੇ ਤਾਂ ਜੋ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਮਨ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਅਨੁਸ਼ਾਸਨਿਕ ਅਥਾਰਟੀ ਵੀ ਬੇਦਾਗ ਸੀ ਅਤੇ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਕਮੀ ਨਹੀਂ ਲੱਭੀ ਜਾ ਸਕਦੀ।

30. ਆਮ ਗੱਲਬਾਤ ਵਿੱਚ ਵੀ, ਜਿਥੇ ਇੱਕ ਅਪੀਲੀ ਜਾਂ ਸਮੀਖਿਆਕਾਰੀ ਅਦਾਲਤ/ਅਥਾਰਟੀ ਇੱਕ ਵੱਖਰੇ ਨਤੀਜੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਦੀ ਹੈ, ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਪੀਲ ਅਧੀਨ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਇਸ ਹਦ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਛੇੜਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਜਿਥੇ ਇਹ ਸੰਭਵ ਜਾਂ ਵਿਕ□ਤੀ ਨਾਲ ਗ੍ਰਸਤ ਨਾ ਪਾਇਆ ਜਾਵੇ। ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲਾ ਨਾ ਤਾਂ ਉਹ ਹੈ ਜਿਥੇ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਹ ਉਹ ਹੈ ਜਿਥੇ ਅਸੀਂ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨਿਕ ਅਥਾਰਟੀ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਨਤੀਜਾ ਕੱਢ ਸਕਦੇ ਹਾਂ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਇੱਥੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਕਾਰਨਾਂ

ਲਈ।

II. ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਉਚਿਤਤਾ ਅਤੇ ਪੀ.ਐਨ.ਜੇ.

31. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਖਾਸ ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਅਭਿਯੋਗ ਗਵਾਹ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛੇ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਬਚਾਅ ਵੱਲੋਂ ਲਿਆਂਦੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਕ੍ਰਾਸ-ਪ੍ਰਸ਼ਨੋਤਰੀ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਨੂੰ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਦਾਂਤ "ਨੇਮੋ ਜੁਡੇਕਸ ਇਨ ਸੁਆ ਕਾਉਜ਼ਾ" ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਵਜੋਂ ਦਾਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਪਰ, ਅਜਿਹਾ ਦਾਵਾ ਗਲਤ ਹੈ। ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ, ਸੈਕਸ਼ਨ 165, ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਅਧੀਨ, ਜੱਜਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਗਵਾਹ ਜਾਂ ਪਾਰਟੀ ਤੋਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤੱਥ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਵੀ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਜੋ ਸੰਬੰਧਿਤ ਤੱਥਾਂ ਦੀ ਉਚਿਤ ਸਬੂਤ ਖੋਜ ਜਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ। ਜਦਕਿ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨਿਕ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਸਖਤ ਸਬੂਤ ਦੇ ਨਿਯਮ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ, ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਅਕਸਰ ਅਜਿਹੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਜੋ ਸੱਚਾਈ ਦੀ ਖੋਜ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ। ਸੱਚਮੁੱਚ, ਕੁਝ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੀ ਸਿੱਧੀ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕਰਨੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਹੋਰ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਲਈ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵਕੀਲ ਨੇ, ਸਿਵਾਏ ਇਸ ਦੇ ਕਿ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛੇ ਹਨ ਦੇ ਇੱਕ ਖਾਲੀ ਦਾਵੇ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਕੋਈ ਵੀ ਖਾਸ ਸਵਾਲ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜੋ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਦਿੰਦਾ ਹੋ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਅਧਿਕਾਰਤਾ ਦੀ ਸੀਮਾ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਖਿਲਾਫ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਦੁਰਭਾਵਨਾ ਜਾਂ ਪੱਖਪਾਤ ਦਾ ਦਾਵਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਵੀ ਕੋਈ ਬਦਲੀ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ; ਇਸ ਨਾਲ ਇਹ ਸਾਬਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਐਤਰਾਜ਼ ਕੁਝ ਹੋਰ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਇੱਕ ਪਿੱਛੋਂ ਦੀ ਸੋਚ ਹੈ।

32. ਇਸ ਦੇ ਬਜਾਏ ਇਹ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਉਚਿਤ ਟ੍ਰਾਇਲ ਮਿਲਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਵਿਸਲੇਸ਼ਣ ਕਰਕੇ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਉਸ ਨੂੰ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ, ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਕ੍ਰਾਸ-ਐਗਜ਼ਾਮਿਨ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ ਅਤੇ ਕੀ ਉਸਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿੱਚ ਬਿਆਨਾਂ ਨੂੰ ਰਿਕਾਰਡ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।5SUPERSCRIPT ਰਿਕਾਰਡ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਸਾਰੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਪਹਿਲੂਆਂ ਨੂੰ ਮੌਜੂਦਾ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਉਚਿਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਲੈਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ, ਹਰੇਕ ਅਥਾਰਿਟੀ ਅੱਗੇ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ, ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ, ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਕ੍ਰਾਸ-ਐਗਜ਼ਾਮਿਨ ਕਰਨ ਅਤੇ ਐਤਰਾਜ਼ ਉਠਾਉਣ ਦੇ ਕਈ ਮੌਕੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਕਲਪਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਦਾ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕੀਤਾ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਕੁਝ ਨੂੰ ਯਾਦਾਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਮਾਮੂਲੀ ਦੇਰੀਆਂ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਹਰ ਚਿੰਤਾ ਨੂੰ ਵਿਸਥਾਰਤ ਕਾਰਣਾਂ ਦੁਆਰਾ ਹੱਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

III. ਆਪਰਾਧਿਕ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਦਾ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨਿਕ ਕਾਰਵਾਈਆਂ 'ਤੇ ਅਸਰ

33. 28.02.1999 ਦੀ ਘਟਨਾ ਨੇ ਭਾਰਤੀ ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ ਅਤੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਗੰਭੀਰ ਆਪਰਾਧਿਕ ਸਵਾਲ ਉਠਾਏ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸੇਵਾ ਨਿਯਮਾਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਦੁਰਵਿਹਾਰ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ। ਇਸ ਲਈ, ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ, ਅਥਾਰਿਟੀਆਂ ਨੇ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਨਾਲ ਇੱਕ ਆਪਰਾਧਿਕ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਵੀ ਦਰਜ ਕੀਤੀ। ਜਾਂਚ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਖਿਲਾਫ ਆਪਰਾਧਿਕ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਪਰਯਾਪਤ ਸਮੱਗਰੀ ਨਾ ਲੱਭੀ ਪਰ ਆਪਣੀ ਸਵੈ-ਬਿਆਨਬੱਧ 07.03.2000 ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਰਾਹੀਂ, ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਅਤੇ ਕੁਝ ਹੋਰਾਂ ਖਿਲਾਫ ਵੱਡੀ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨਿਕ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ।

34. ਇਹ ਬਹਿਸ ਤੋਂ ਪਰੇ ਹੈ ਕਿ ਆਪਰਾਧਿਕ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਅਤੇ ਦੀਵਾਨੀ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਫਰਕ ਹੈ। ਇਹ ਸੰਭਵ ਵੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨਿਕ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਆਮ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਖਿਲਾਫ ਸੰਭਾਵਨਾਓਂ ਦੇ ਪ੍ਰਬਲ ਹੋਣ ਦੁਆਰਾ ਦੋਸ਼ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਅਤੇ ਨਤੀਜਤਨ ਉਸ ਦੀ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਮਾਪਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। ਪਰ ਇਹੀ ਸਬੂਤ ਸੈੱਟ ਸਾਡੇ ਆਪਰਾਧਿਕ ਕਾਨੂੰਨ ਜੁਰਿਸਪ੍ਰੂਡੈਂਸ ਅਧੀਨ ਉਸ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਪਰਯਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ।6SUPERSCRIPT ਦੀਵਾਨੀ ਅਤੇ ਆਪਰਾਧਿਕ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਮਾਨਕਾਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਫਰਕ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਹੈ, ਪਾਰਟੀਆਂ ਵਿੱਚ ਸੱਤਾ ਦੇ ਅਸੰਤੁਲਨ ਅਤੇ ਗਲਤ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਸਮਾਜਿਕ ਖਰਚੇ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ। ਇਸ ਲਈ, ਇੱਕ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨਿਕ ਜਾਂਚ ਵਿੱਚ, ਆਪਰਾਧਿਕ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਸਖਤ ਸਬੂਤ ਅਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਨਿਯਮ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ,

ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਸਾਹਮਣੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਬਿਆਨਾਂ ਉੱਤੇ ਕੁਝ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਵਿੱਚ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।7SUPERSCRIPT

35. ਇਸ ਲਈ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦਾ ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕਿ ਸੀਬੀਆਈ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂਚ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੋਈ ਆਪਰਾਧਿਕ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਦਾਖਲ ਨਾ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਕਾਰਨ ਉਸ ਨੂੰ ਮੌਜੂਦਾ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ, ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।8SUPERSCRIPT ਨਿਯੋਕਤਾ ਹਮੇਸ਼ਾ ਆਪਰਾਧਿਕ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਤੋਂ ਬੇਪਰਵਾਹ ਹੋ ਕੇ ਇੱਕ ਸਵੈ-ਅਨੁਸ਼ਾਸਨਿਕ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਸੀਬੀਆਈ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਮਿਤੀ 07.03.2000 ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਖਿਲਾਫ ਵੱਡੀ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨਿਕ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਉਕਤ ਰਿਪੋਰਟ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਵੀ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਦੀ ਹੈ।

IV. ਸਜ਼ਾ ਅਤੇ ਨਰਮੀ ਦੀ ਬੇਨਤੀ

36. ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰਿਤ ਮਤ ਅਨੁਸਾਰ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦਾ ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕਿ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਲਈ ਬਰਖਾਸਤਗੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਅਨੁਪਾਤਹੀਣ ਹੈ, ਬਿਨਾ ਯੋਗਤਾ ਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਇੱਕ ਸੁਥਰਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ ਕਿ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਦੋਸ਼ੀਪਨ ਲਈ ਸਜ਼ਾ ਲਗਾਉਣ ਵਿੱਚ ਵਿਆਪਕ ਵਿਵੇਕ ਹੈ, ਬਸ਼ਰਤੇ ਅਨੁਪਾਤਹੀਣਤਾ ਅਤੇ ਨਿਆਂਪੂਰਣ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਹੋਵੇ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਆਰਟੀਕਲ 14 ਤੋਂ ਹੀ ਨਿਕਲਦੀਆਂ ਹਨ, ਜੋ ਰਾਜ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਦਰਜੇ ਦੀਆਂ ਗਲਤੀਆਂ ਨੂੰ ਇੱਕੋ ਜਿਹੇ ਵੱਡੇ ਸਟਰੋਕ ਨਾਲ ਵਰਤਾਰਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਅਨੁਪਾਤਹੀਣਤਾ ਦਾ ਨਿਰਧਾਰਣ ਨਾ ਸਿਰਫ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਜਾਂ ਇਰਾਦੇ ਦਾ ਫੰਕਸ਼ਨ ਹੈ, ਬਲਕਿ ਅਜਿਹੇ ਦੁਰਵਿਹਾਰ ਦੇ ਵਿੱਤੀ ਅਸਰ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨੂੰ ਵੀ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਆਪਰਾਧਿਕ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਨਾ ਵਰਗੇ, ਅਨੁਸ਼ਾਸਨਿਕ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤਾਂ ਸਿਰਫ ਅਨੁਪਾਤਹੀਣਤਾ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਦਖਲ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ ਜਦੋਂ ਉਹ ਪਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸਜ਼ਾ ਬਹੁਤ ਹੱਦ ਤੱਕ ਅਨੁਪਾਤਹੀਣ ਹੈ, ਜਾਂ ਜੇ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਆਪਣਾ ਜ਼ਮੀਰ ਹੀ ਸ਼ਾਕਡ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਲਈ, ਜਿਥੇ ਵੱਡੀ ਸਜ਼ਾ (ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਬਰਖਾਸਤਗੀ, ਹਟਾਉਣਾ, ਜਾਂ ਰੈਂਕ ਵਿੱਚ ਘਟਾਉਣਾ) ਨੂੰ ਮਾਮੂਲੀ ਗਲਤੀਆਂ ਲਈ ਭੇਦਭਾਵਪੂਰਣ ਅਤੇ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ; ਪਰ ਗੰਭੀਰ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸੰਦੇਸ਼ ਭੇਜਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ, ਗਬਨ ਅਤੇ ਗੰਭੀਰ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨਹੀਣਤਾ ਵਰਗੇ ਦੋਸ਼ ਇਸ ਆਖਰੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੇ ਉਦਾਹਰਣ ਹਨ, ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਨਿਪਟਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

37. ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਕਰਦਿਆਂ, ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਸੇਵਾ ਤੋਂ ਬਰਖਾਸਤਗੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ, ਝੂਠੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਬਣਾਉਣ ਅਤੇ ਧਮਕੀ ਦੇਣ ਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਲਈ ਬਿਲਕੁਲ ਵੀ ਅਨੁਪਾਤਹੀਣ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਖਿਲਾਫ ਸਰਵਸੰਮਤੀ ਨਾਲ ਸਾਬਤ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਕੋਈ ਵੀ ਹੋਰ ਨਜ਼ਰੀਆ ਅਪਣਾਉਣਾ ਸੇਵਾ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੋਵੇਗਾ। ਜੇ ਅਸੀਂ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਸਿਸਟਮੈਟਿਕ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਖੁੱਲੇਆਮ ਢਕੋਸਲੇ ਨੂੰ ਸੇਵਾ ਤੋਂ ਬਰਖਾਸਤਗੀ ਲਈ ਅਪਰਯਾਪਤ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 311 ਅਧੀਨ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਵੱਡੀਆਂ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਮਿਟ ਜਾਵੇਗਾ।

38. ਹੋਰ ਵੀ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੇ ਸੰਭਵਤਃ ਬੀ.ਪੀ.ਸੀ.ਐਲ. ਨੂੰ ਵੱਡੇ ਪੈਮਾਨੇ 'ਤੇ ਅਣਮੁੱਲੇ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਏ ਹੋਣਗੇ ਅਤੇ ਸੀ.ਆਈ.ਐਸ.ਐਫ. ਦੀ ਸਾਖ ਨੂੰ ਜਨਤਾ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਵਿੱਚ ਘਟਾਇਆ ਹੋਵੇਗਾ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਫੌਜ ਦੇ ਅਰਧਸੈਨਿਕ ਸੁਭਾਵ ਕਾਰਨ, ਅਖੰਡਤਾ, ਵਚਨਬੱਧਤਾ, ਅਨੁਸ਼ਾਸਨ ਅਤੇ ਸਾਥੀਭਾਵ ਅਤਿ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਹੈ।10SUPERSCRIPT ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇਹ ਉਮੀਦ ਹੋਰ ਵੀ ਵਧ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਅਤੇ ਅਚਾਨਕ ਛਾਪੇਮਾਰੀ ਕਰਨ ਦਾ ਕੰਮ ਸੌਂਪਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਧਮਕੀ, ਜਾਲਸਾਜ਼ੀ, ਅਤੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਨਾਲ ਟੁੱਟਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ; ਕੇਵਲ ਸਭ ਤੋਂ ਕਠੋਰ ਸਜ਼ਾ ਹੀ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਨਿਸਕਰਸ਼

39. ਉਪਰੋਕਤ ਚਰਚਾ ਦੇ ਚਾਨਣ ਵਿੱਚ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਯੋਗਤਾ ਨਹੀਂ ਲੱਭਦੇ ਜੋ ਕਿ ਤਦਨੁਸਾਰ ਰੱਦ

ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਦਿਵਿਆ ਪਾਂਡੇ

ਅਪੀਲ ਰੱਦ

ਡਿਸਕਲੇਮਰ ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆ ਨਿਰਣਾਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

Vasu Gupta
Advocate